

5093

ACC. N:R.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Karl Kelmquist*
Härad: *Hedelsjö* Adress: *Kalmar*
Socken: *Kerinsböda* Berättat av: *Olof Zachrisson*
Uppteckningsår: *1936* Född år *1857* i *Kerinsböda*

Uppteckningen rör *Fisket i Kerinsböda*

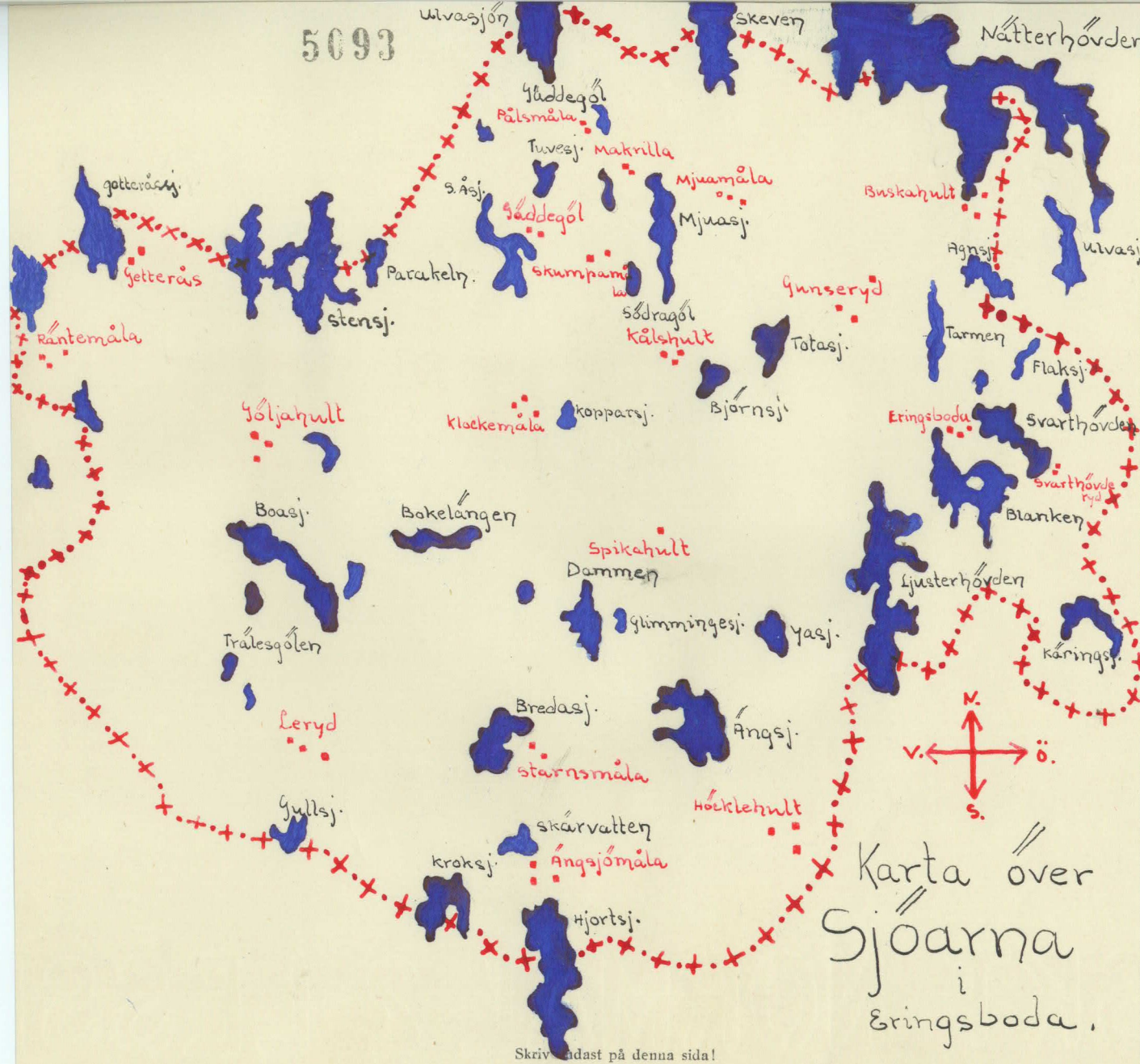
Skriv endast på denna sida!

37 blad.

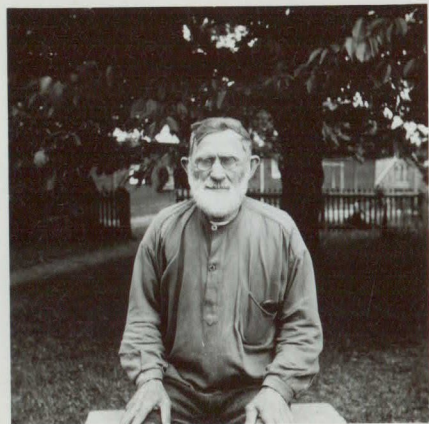
Fisket i Leringsboda.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det är klart att i en sådan trakt som Leringsboda, där sjöarna ligga så tätt att landskapet på en karta nästan liknar ett trasiigt lappställe, fisket skall spela en betydande roll i befolkningens liv. Vinnera lever ingen helt och hållet av fiske, men det bedrivs endast som sport - eller husbehovsfiske i samband med åkerbruk och boskapsskötsel. Den längsta sedan det fanns yrkesfiskare i trakten är det ej, än man ännu kan träffa på en och annan av dem.

Bygdens säkerligen äldste kon-

levande rykessjarkare är *Olaf Zachrisson*
i Gesserås. Han är född 1857 i Gäddegläns församling

kom vid unga år till Karls-
krona som båtsmansre-
krut, arbetade några år
även som båtbyggare, li-
kaledes i Karlskrona, och
slag sig så småningom ner
i sin *hemdräkt* som fiska-
re och båtbyggare. Numera bor han
hos sin dotter i Gesserås. Zachrisson
är för sin ålder ovanligt vital och modig
som man, men han är ganska döv, så samta-
let fick föras på ganska så högljutt
språk. Dessutom hade jag svårt att
förstå hans gammalmodiga dialekt och
han min "besynnerliga" skånska.

Bläkinge
Björkstäd
Eim Skoda
döpt i 1936

5093

Cyrt. Mari Elmqvist
Ber. Olof Zachrisson
Född 1857

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

han var magister Kuntsson, läraren i
Pålomåla, som folk, gick det hela bra.

Zachrisson var fiskare i
alla sjöarna men beskrifningarna som följ-
jer visar närmast Iken- och Gesteråssjö-
arna, de fiskrikaste och för den skull de
i detta sammanhang viktigaste.

Den här överallt
fiskarskande båttypen är
den flabbstuvade skan,
troligen en arsläggare till
den timrade skstocken,
som många gamla, bl. a.
Zachrisson, kunna påmin-
na sig sedan sin barn-

dom. Namnet ska han ju också myc-
ket väl tyda på samband med skstock.

Skriv endast på denna sida!

allra helst som skonas byggs av fur och ej
av ek. Att skan skulle ha kommit
Söderifrån, från havet, anser Zachrisson
uteslutas då den flabbstuvad, särskilt
är lämpad för de steniga sjöarna här,
och ej skulle låta den minsta lilla storm
på havet utan att kausa. För den tim-
rade ekstockens tid finnes bevis för att man
använde den urgamla typen som var ur-
gen medelst ek. Han har nämligen
funnit några dylika här. Leopold
Thunberg drog upp en, ganska väl bevarad
sådan ur Hensjön för några år sedan. /
han använde

sig inte mycket av fasta avstämningar
för fiskfångst för och användes det ej alls
än. I Hensjön finnes dock rester av s. k.

"kalson" eller "fiskegårdar", som de här kallas

a.

b.

c.

göra dem.

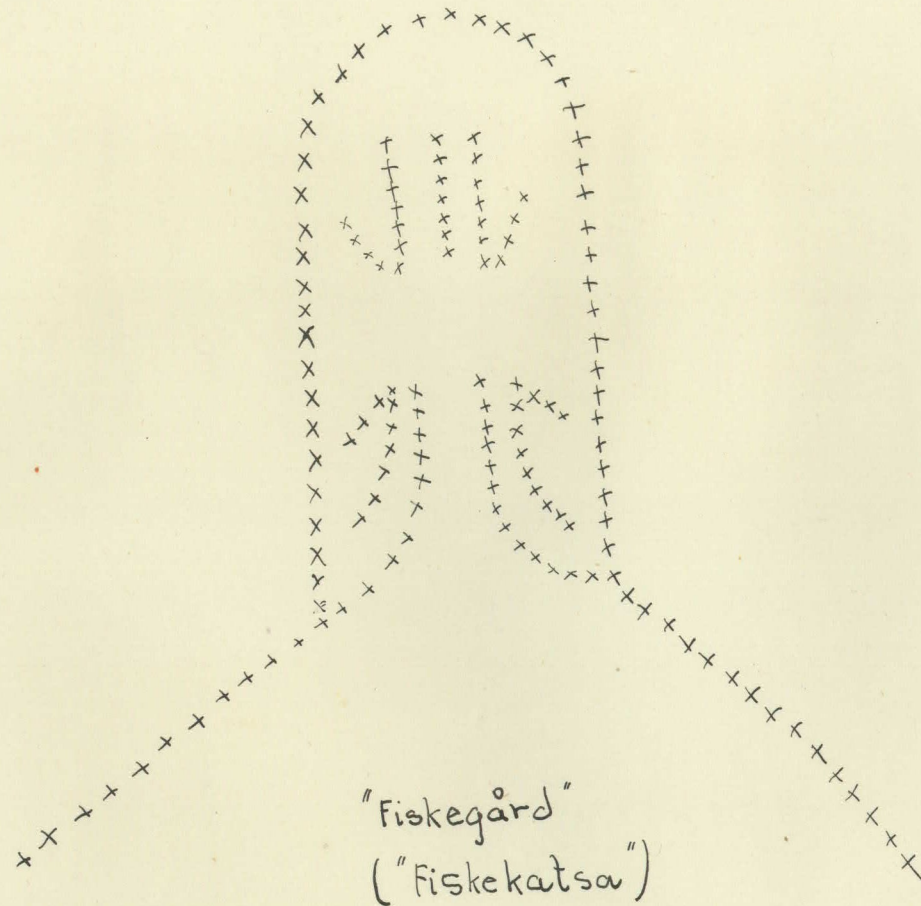
I

Låusjön finns en annan

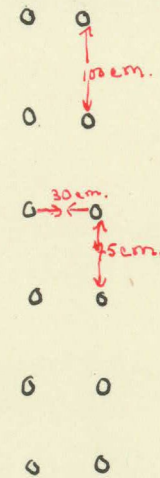
teffersom sjön
här en del här
börjats, här
man noggrant
undersöka
fiskegårdar-
na. De äro
synnerligen

omsorgsfullt gjorda av furu-
stänger, långt neddragna
i grässlådan och så gamla,
att man i byorden här
påkänna sig när de gjordes
eller här hört talas om
någon, omvar med om att

5093

"Fiskegård"
("Fiskekatsa")

Del av fångstarm
till "fiskegård."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

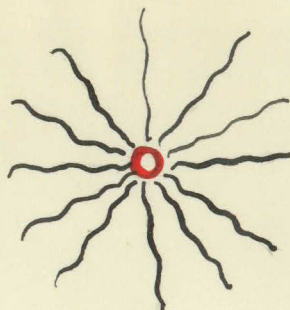
7

Skriv endast på denna sida!

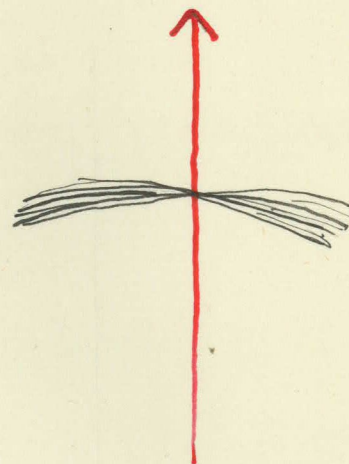
Fast avstängning, men som tydnar till att
skydda fiskbeståndet näm-
ligen saren och Lechnisson
berättade hur han lade
ut en sådan. Han drev
ut en lång stång i gytt-
jån, därefter högg han
gröna grenar av gran, som
han trädde över stången

i olika riktningar. På så sätt bildas
ett litet område för fiskarna, där
de kunde vara i lugn och ro och läg-
ga ro. Den flyttbara mjärden eller
"mjären" som den kallas är ett mycket
använt fångstredskap här. Den beegnas
särskilt i sjöarna som i bäckar och åar.
Mjårdarna är runda pärlmjårdar

uppiifrån.

från sidan

med en ingång, som burlöf-
vis omringes med putten fisk.
De är av en och nio armar.
Kruddas även läggs in till
en vass. Den inre delen
av mjärden kallas "jimmens"
och ingången till "jimmens"
kallas "kransen". Mjården
på bilden är 90 cm. hög och omkring 145
cm. lång. "Jimmens" längd 50 cm.

Det
Mest använda fångstättet är dock utlägg-
ning av "lågprät", ett gjälfångande nät,
som knyts av bomullsgarn. För använde
man lin, från skäven (det sämsta linet)
till det allra finaste. Pålarna är av
lin, hampa eller någon gång av trä.

5093

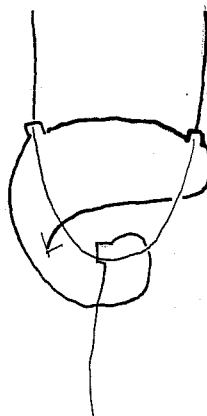
Olika slag av nåtknopar.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

för grovt garn.
(ej vanlig i Eringsboda)

nåtknop av den typ,
som användes i Erings-
boda; för garn av fin
tråd; insjögarn.

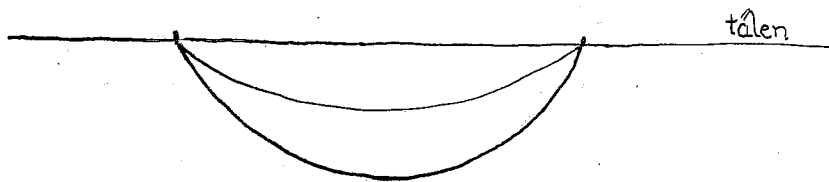
sagel. Att sätta på fälvar
 (örr- och underfälvor) kallas
 att "bo" nätet. Ar en 60 m.
 lång nätslinga för man
 27 m. "bott" nät. För att
 öka "fiskligheten" göres nu-
 derfälvor längre, upp till
 40 m. på en 60 m. lång
 nätslinga. Nätet benämnes då "klock-
 nät". "Stolpskorleken" d.v.s. avstän-
 det från knut till knut är 30 mm. för ab-
 borrnät. Allteftersom stolpskorleken ö-
 kas, fanger man större fisk. Lålandet
 är nät med 40 mm. stolpskorlek gädd-
 nät med 50 och därutöver brackennät.
 Som flöte på näsen har man kork, men
 det var ej länge sedan man mylljade

5093

Sänke av Eringsbodatyp.
(grus insytt i en påse.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Skriv endast på denna sida!

björknäver. Såsom säcken beagras an-
dingen en väverbis, kopulle och km-
sen omkring några gamla gjutjärnsbi-
sar, eller också gus, insyda i påsen.

Det äldsta materialet till säcken är
helt enkelt sten. Djupleken på vä-

sen varierar allteftersom sjöarnas djup varie-
rar. Det vanligaste måttet är 4 till 5 fot.

Några nät äro ända till 6 å 7 fot djupa,
men dessa senare äro här mycket sällsynta.
En att göra nätet så osynligt som möjligt
i vattnet beagras man dels så fint garn
som möjligt dels färgad man det brunnat
sig som vattnet i sjöarnas härppe.

hans färgad garnen andingen med vanlig
brun färg eller med bok- eller albart
och koppariskt som blandas i vattnet och då

detta kokar, läggas näten i. Tillsammans
med nätet användes pulsen, en trilla på en
cirka fem m. lång stång med vilken man
jagar "pulsar" fisken på näten.

ett annat nät som det numera är förbjudet att
använda, är den s.k. "strygden", tillverkat
av bomullsgarn eller "långor" (= laggarn, det fi-
naste linet), med vilket man stänger av en
vik och därefter "pulsar" fisken på näten.

Trots förbudet fiskar ännu många på detta
säkerligen mycket effektivt sätt.

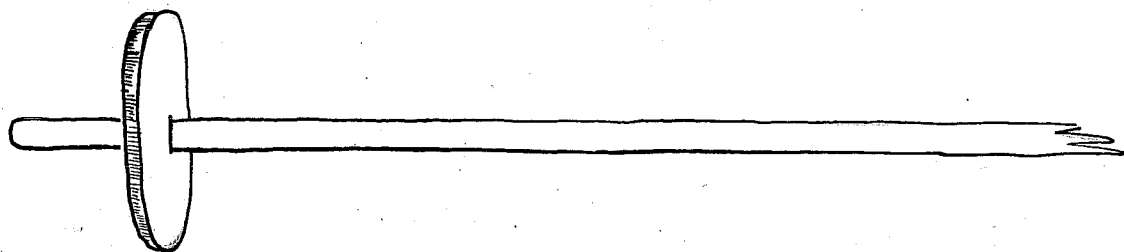
Lachrisson berättar om ett annat sätt att
"fiska", som på sin tid praktiserades av
en gammal, numera död fiskarekamrat till
honon. "Fiskarjon" och dennes "kärning"
då bracen lekte. "Fiskarjon" stäng-
de in hela området där fisken lekte,

5093

Puls.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

Skriv endast på denna sida!

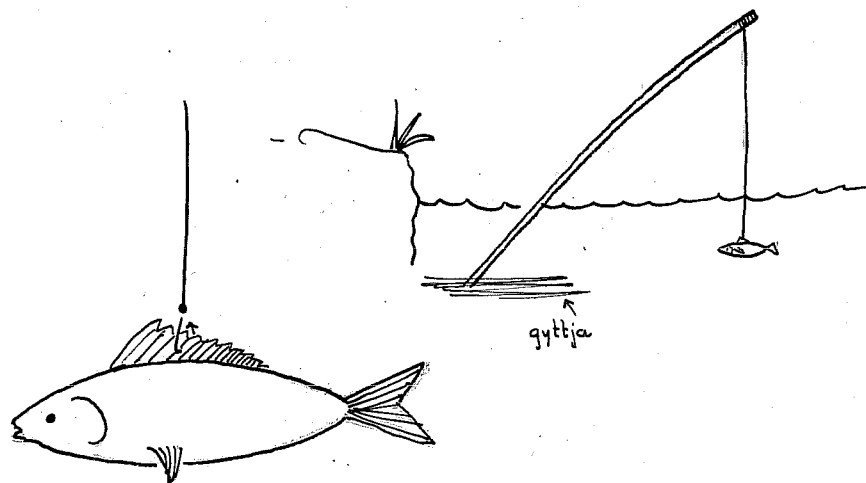
med nät och sedan tog fram av sig i
"Pärken", ett plogg, som på den tiden
var fotsitt, gick ut i vattnet, böjde sig
ner och tog upp så många fiskar som
orkade i "Pärken". Pärken är nämligen
en underlig fisk, då den leker. Den blir
sj skrämt, då man rör i vattnet, men sim-
mar för det (minsta) buller. Nätstick-
arna, som trädas upp nästan på, är av en-
kel form, ungefär en cm. tjock och spet-
siga i sina ändar. Någon bonärke på
den förekommer inte, då det aldrig funnits
fler fiskare än att var och en kunnat köb-
la reda på sitt nät.

Krokfiske fö-
rekommer givetvis i stor utsträckning, så-
väl vanlig metisning med spår och revar

5093

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

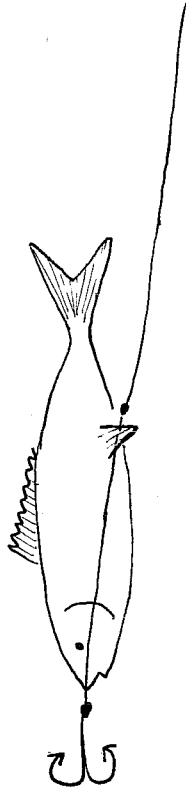

Ståndkrok och levan-
de agn vid stånd-
kroksmetning.

om med ståndkrok, vilken senare använ-
des såväl vinted om sommar. På som-
maren fastsättes den i gyltsjen vid sjökan-
ten, och om sommar har man små, levande
abborrar. Kroken består av metall, an-
dingen järn eller mässing, men det har i
manmännens används krokar av ben. Man tog
så blonda ko- eller ox-skalben. Huggsaxar
begagnas även till ståndkrok. För öppnas
ofta ståndkrokens fäls hem-
ma av lin. På vintern är
ståndkroksfiske ett dubbel-
fiske. Först fångas man små,
levande mörtar att användas
såsom agn. Sen krock till
dess har man ofta en
bajt knoppval, för att mör-

5093 Levande agn vid ståndkroks-
fiske vintertid.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Man skall skada sig litet som möjligt och
som ägnar man övervintraude larver, mest
från albrar. Därefter börjar det egentliga
fiske. Man hugger en bak och låter en
briktig fiskvrist frysas fast. Linten fastsättes
genom analgrenen. Kroken är oftast dubbel.
Då sedan göddan nappat, böjes grenen
över bakken och markerar sålunda nappet.

Till

haren användes man daggmusk såsom ägn.
Lunken påstas på kroken på längtan så
att hela kroken döljes. Rindlidan, som
är gjord av fur, har sig pållan utsträckt på
man en yttre lida, som då oftast är ned-
fallbar utåt. I denna yttre lida tjänar
ginstvis till att skydda krokarna. I
konten på innerlidan är skåren utlagd.

na för 100 eller 150 kronor. Tassen är
vanligtvis 45 cm. lång,
men längden kan variera.
Så visade Zachrisson
en prov den på fotet som
har en hela 80 cm. lång
sops hellan var sops är
3 m. Proven färgas på
samma sätt som näsen.

Kronor till proven köps färdiga. Zachris-
son själv har alltid köpt dem, men han
minns att en del fiskare för köpt äm-
ne och gjorda dem själva. Garnet till
proven spänns för hemma av lin eller häst-
sagel.

Att "snärja" gäddor är ganska vanligt,
och det är i synnerhet bland pojkar.

eller "Ljungkarna" som det kallas här det
är utbrett. De äro äro ibland en fenomenal
skicklighet i detta konststycke. En "sär-
ja" gäddor är ett konststycke, som både
fordrar påpasslighet och träning. Man
går längs ett vassdrag någon dag, då
det är varmt och gassigt och gäddorna
kräpa upp ända till vassens mynnan. Då
fin man sakta sin svara "rämmaren", som
antingen är av stål- eller mässingstråd eller
bäst lägst mot gäddan och mycket hårt till
svaren bakom bröstbenet på fisken, som
då är fångad.

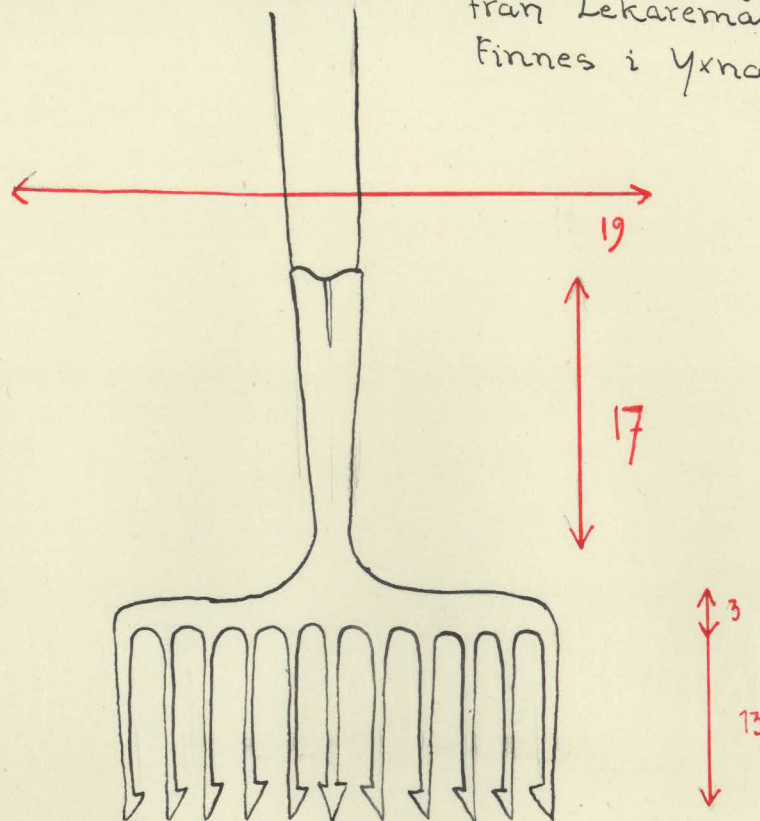
Ljustring förkom mycket för
man, är alldeles bortlagt nu. Det är ju ock-
så förbjudet och ligger vid Zachrissons på-
stap, skulle befolkningen i detta hänsse

5093

"Ljuster", "huggare" av smittjärn
från Lekaremåla, Almedöda,
Finnes i Yxnäs' hembygds-
museum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Skriv endast på denna sida!

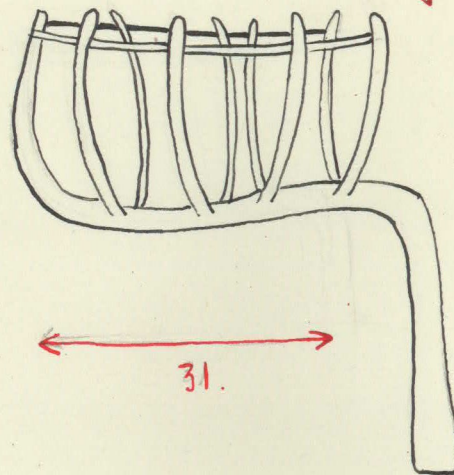
5093

Brandj rn fr n Lekaremla.
 Almeboda. Finnes i Yxn -
 n s hembygdsmuseum.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

25

14

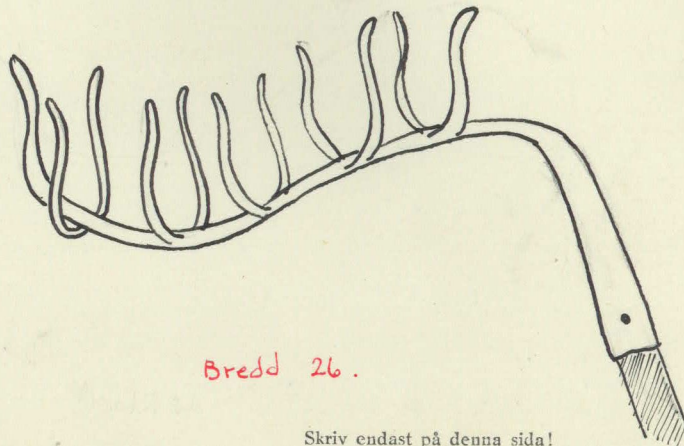

26

19

31.

12

18

Bredd 26.

Skriv endast på denna sida!

såda vara synnerligen laglydiga. Till blassen användes antingen brandjärn eller, vilket var det vanligaste, en man står i frön på båten och höll förvedsblosset (känd fur) medan en annan plockade upp ålen.

Att klubben

eller "skräcken" gäddor är rätt vanligt. Man säger en klubben eller "nyhamma-
re" (=masken på nyan) och buggar till or-
denslikt när man ser en gäddor stå och
lura under isen. Gäddan "poimles", och
så är det bara att plocka upp henne,
sedan man säger hiå på isen. Men det
är ganska riskabelt att "skräcken" gäddor
try isen för inte vara tjock och helst
bara att gammal för att klubbringen
skall tryckas. För

Blicking
Morken hd
Gungaboda

5093

1836

Per. O. Zachrisson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

ad 1836
kände det redan gång ar man sprängte
fiske med dynamit, men Zachrisson tror att
det var sällsynt och nu förekommer det
aldrig. Likadant är det med skjutning
av fisk. Zachrisson känner endast till
och har hört talas om ett fall, då skjut-
ning förekommit. Det var den gamle frö
längs sedan döda fiskaren "Pulsakarl-
son", som gick längs stranden och sköt
gäddor.

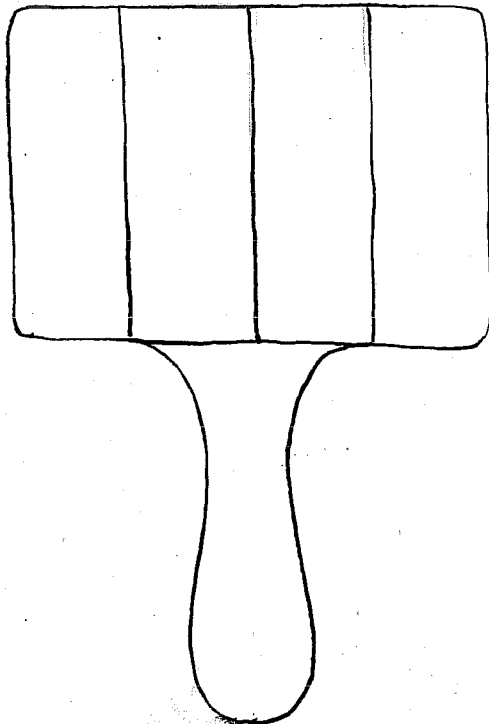
Det är först på senare år man fått upp ägonen
för hur näringsrik fisk är. Förut ansågs det
liktydigt med fattigdom, åtminstone här
uppe i Skopsbrygden, att äta fisk och det
var fattighusens enda föda. Numera är
det ej heller så sällsynt som för ar man

5093

Halster.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

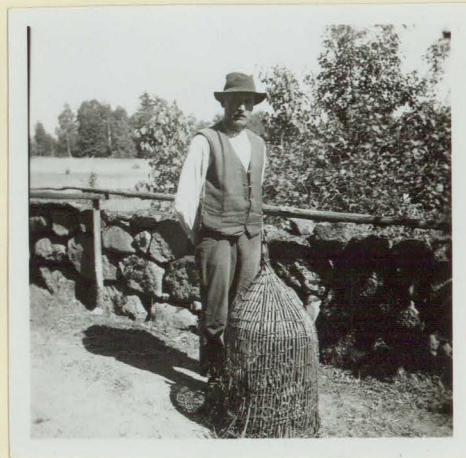
Skriv endast på denna sida!

besarar fisken för kommande behov, ty för in-
träffade ju då och då så sällan och då var
fisken bra att ha. Införande sätter man
dock mer än del av fångsten i fjärdingar, om
den är särskilt riklig. Men oftast fiskar
man sig mer än man kan konsumera åt
gången. För däremot inkades den, fjälles
des och hängdes upp på "spets" (pinnar)
eller på stångtaket. F. o. m. märkas för-
för man med på dylikt sätt. Den job så
sätt inkade fisken stektes för som
den var, på glöden. Den ursaltade
fisken kalstrades på kalstrjärn och nu-
der denna procedur hängdes en del av saltet
av. Fisken äts sedan med skaldat pot-
atis.

För inkades bryterhandlet ibland

med sådana som sig bedrev fiske, men annars
var det blott under lekstiden, då man fiske
mycket fiske, som man sålde den för kom-
munionerna och dåliga på den tiden
och bygden gles befolkad. Fisker såldes
direkt. Förskilt under vintern ägnade
man sig åt fiske. Ibland tillvaratogs
ålskinne och man gjorde bl. a. slagor
av dem. Fiskeskinne kunde även användas
till klarskinne i kaffet och användes på
så sätt någon gång fortfarande.

Så det är frågan om fiske och fiskeredskap
är. Lachrisson mycket meddelbar, men
när det gäller skroch och viddskapsel i
samband därmed vilka han, av religiös skäl,
ej nyttja sig, och vi måste då besöka
en annan fiskare, den gamle "Fiskarjona"
som, som bor i Götterås. Så mycket
gammalt skroch är naturligtvis pyats vänta

här, där fisket endast är
en bivarling, men en del
gamla telesitt o. a. finnes
än. Låmunda är Kristi
Himmelsfärdsdag första
fiskedag. Han fiskade
alltså såväl helg- som
veckodagar. Västnet an-
ses "blomma" för gången om

året, d. v. s. plankton börjar sin livliga verk-
 samhet och "blomningen" är det gula frö-
 mjölet i vattnet. Braxens lekting är
 synnerligen ondiskuterad. Gamla fiskare anse
 att den leker då häggarna blommar eller
 också att den leker i niorda, sjunde och
 femte veckan första resp. andra och tredje
 gången. Ibland, t. ex. i år, leker braxen
 hela sommaren. Ålen anses leka när
 alens knoppar är så stora som råttor.
 (Äppelgiftet faraktig; ålen leker i havet).
 Vem man mötte
 på väg till fisket, kunde ha stor betydelse
 för dess lyckliga utgång. Mötte man
 en kärna först kunde man lika gärna
 gå hem med 'detsamma, ty de befrid-
 de den gräsliga osyn. Hon kunde dock,

om hon var krisk nog, neutraliserad olyck
an genom att skyndsamt vända ryggen
fils och bocka sig ner. Löstes man
däremot nu man betydde det sur.

Sur betydde det liksom om man,
då man vittjade väsen, först fick en "skr-
makare" (abboné) upp i båten.

Vissa

personer var mer fursamma än andra med
fisker. Så berättas ännu i dag om de so-
logiska fiskmängder "spektren" i kringströ-
da fick för en 15 i 20 år sedan. Han an-
sågs allmänt ha följare för sig med fis-
ken, men då han alltså ^{varit} mycket tidigt
på morgnarna, och ingen fick följa med
honom ut, är det möjligt att han ansågs
förbjuden! redskap för att få så "okärligt"

mycket

Imulen Gustaf Åkesson i Lång-
gäb sig en dag myggen på en gädda, som
han så stor att han trodde det var skam
djäla och länge gick det ryktet att Po-
ker eller Nöcken, som ibland ansågs va-
ra samma person bodde i Långgäb. Den
annan gäddan, som vann berömmelse vid
omkring var den som Otto Pettersson,
arendatorn i prästgården, tog för 40 år
sedan. Den vägrade närmare 20 skål-
punkt (omkr. 9 kg.) och hade en längre
tid lärjat bland småfisker i Stensjöns
Näset, som den fångades på, gick full-
ständigt sönder.

Vid maskplockning

Måste man vara lyft, så att man ej

skrämda masken. Om man plockade mask på kyrkogården (vilket ansågs oer- skilt fursamt) gick man först be de döda om lov och man måste tacka, då man gick. En fiskare från trakten, John Viktor Svensson, plockade alltid mask på kyrkogården och bad då mycket höv- ligt och andäktigt om lov och tackade.

Hänse-
ställning var synnerligen viktig bl. a. för
nästillsättningen. "Fiskar-jon" "kastade"
alltid "upp" nätet (började simningen)
vid mynnan för att få tur. Man kom
de första fiskelyckan för varandra ge-
nom att, om man var hollkunnig, förhålla
redskapen och då måste den, som varit
utsett för förrollningen sitta på hos nä-

M.

Metelstad Ad.

Kungsbo 5093 Myr. H. Klugner

1926

Mr. Olof Zander

Malmö

gon "klok" gubbe eller gumma. 7.1857 i Kungsbo

Att "binda"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

bracen var mycket effektiv och man
fick bäla sig god vän med dem, som var
skickliga i konsten, för att bli utskä
från sitt brackenbestånd "bundet".

Vår gesteråstjörn berättas ännu om hur
en satsarkärning kom till en av gårdar-
na och bad om mat. Hon fick ingen,
och som chaff "band" hon då bracen
i sjön. Sedan dess har ingen någon-
sin fått bracen i den sjön.

Några
övernaturliga väsen hör man nästan
aldrig talas om här. Ibland pratar man
om Väcken men oftast sätts det
likhetstecken mellan honom och Iken.

sjöls eller "Pökar", som han äro kallade här,
och ibland kan det hända att man möter
"Skogsrådet" på någon till sjön. Men
i fråga om alla andra sagofigurer tycks
folket i denna trakt vara skeptiska
och alltså ha varit det, trots att de märka
hemlighetsfulla tjärnar, som nästan
tyckas beständiga, synas som skapade
att frambringa fantasiers alla förborgade
naturparader.